

ספר
בית גנזי

כולל
אור יקרות מאמרים וביאורים
בעניני ימי החנוכה

מאת
רפאל משה לוריא

שנת באור הגנוז בבית גנזי תשס"ד
פעיה"ק ירושלים תובב"א
הוצאה שניה

ב י ת אור יקרות חנוכה ג נ ז י

הארט חנוכה מלעתידי לבוא

ביאור מאמר חז"ל שכל המועדים בטלים חוץ מחנוכה ופורים ביאור ענין משיח בן יוסף ומשיח בן דוד שזה מורה על שני הנהגות

...דרשת חז"ל שכל המועדות יהיו בטלים חוץ מחנוכה ופורים... ובעיקר הדברים למה חנוכה דינו כמו פורים שלא יתבטל לע"ל אינו מבואר שהרי בפורים למדנו ממה שנאמר וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם אבל על חנוכה לא מצינו שום טעם ורמז לזה. ואולי הכונה כדברי הרמב"ן בפר' בהעלותך כי מה שנאמר לאהרן שלך קיים לעולם הכונה לנרות חנוכה וא"כ משמע שלא יתבטלו לעולם. אמנם טעמו של דבר יש להבין במה עדיפי שני מועדים אלו שהם רק מדרבנן על שאר המועדים שהם מן התורה.

...ובפשוטו נראה שחלוקים ביסוד ענינם חנוכה ופורים מכל המועדים, שהרי בכל המועדים נאמר שהם זכר ליציאת מצרים, ומשמעות הדברים לא רק שהם זכר למה שהי' אלא שעיקר האור שלהם נמשך מאותו אור גדול שהאיר בשעת יציאת מצרים וכמו שנאמר ובמורא גדול ודרשו חז"ל זו גילוי שכינה והארה זו היתה הארה נצחית שהאירה לשעתה ולדורות וחג הפסח בכל שנה הוא שורש האור של כל המועדים כמ"ש בראש כל מועדות נשאת פסח. ולכן לעתיד לבוא שנאמר לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את ישראל ממצרים אלא מכל הארצות והכונה שיהי' חרות עולם מיצה"ר ממילא יתבטלו כל המועדים, משא"כ חנוכה ופורים שהם תקנת חז"ל לזכר הנסים שהיו אז ואינם זכר ליציאת מצרים הארתם נמשכת מהאור של לעתיד לבוא וממילא לא יתבטלו [וכמ"ש במדרש פנחס שיש נשמות שיניקתם מאור של המקדש לשעבר ויש נשמות שיניקתם מאור של משיח לעתיד לבוא] אלא שיש לבאר גדרם של דברים מה הי' מהות האור שהאיר ביציאת מצרים שהוא שורש לכל המועדים ובמה חלוק ממהות האור של לעתיד

לבוא.

ונראה לבאר עפ"י"מ שמבואר בדברי חז"ל בסדר הגאולה של משיח שיהי' שני בחינות האחד משיח בן יוסף שבא מזרעו של יוסף והשני משיח בן דוד שבא מזרעו של יהודה. והנה ההנהגה של משיח בן יוסף היא הנהגה שאינו נצחית אלא שהיא הכנה לגאולה ואילו ההנהגה של משיח בן דוד היא הנהגה נצחית. ויש לבאר ההבדל בין שני בחינות משיח אלו שהם שני דרכים בעבודת הקודש כדי להגיע לתכלית של ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. דהנה לפי מה שמבואר בדברי האריז"ל והאריכו בזה בסה"ק יעו"י אוהב ישראל פר' ויחי הרי שיש שני הנהגות, ההנהגה הקודמת של ז"א ומלכות באופן שהז"א הדכר הוא המשפיע למלכות והוא המקבל המוחין מאו"א ומשפיע למלכות ועל בחינה זו אנו מברכים משמח חתן וכלה כמ"ש בסדור בעה"ת, וההנהגה של לע"ל שתהי' בבחינת אשת חיל עטרת בעלה והמלכות תהי' בראש הרים שהיא אשר תקבל המוחין מאו"א ותשפיע לז"א ואשר נרמז זה בברכת אחרונה של שבע ברכות משמח חתן עם הכלה כמ"ש שם. והנה ההנהגה של עתה היא הנהגה של ז"א שהוא אשר משפיע למלכות, ושורש הנהגה זו נתגלה במצרים... ושלימות הנהגה זו תהי' על ירי משיח בן יוסף שהוא בבחינת יסוד ז"א היינו שהוא ישלים קומת הז"א בשלימות גמורה ונקי מערלה וכל סיג ופגם עד שתגיע הנהגה זו לשלימותה ותכליתה.

אמנם ההנהגה של משיח בן דוד שבא מיהודה שהוא בחינת המלכות נוקבא דז"א היא ההנהגה של אשת חיל עטרת בעלה שהיא תעלה בראש הרים ובבחינת משמח חתן עם הכלה, וזה מה שרמז הפסוק שמלאה הארץ דעה את ה' היינו שהארץ היא המלכות תתמלא במוחין הוא הדעת ובמקום שבחינת הדעת הוא בדכר יהי' אז בחינת הדעת בנוק'.

בן יוסף כך נתעלה יהודה על ידי עשייתו ויצא ממנו משיח בן דוד.

ובזה מבואר כי כל המועדים הנהגתם הוא מבתי משיח בן יוסף אשר המלכות מקבלת השפעה מן הז"א ולכן הם זכר ליציאת מצרים מאותו שורש כמו שהי' שם ולעתיד לבוא שתבטל הנהגה זו ממילא בטלים הם מצד ההנהגה של אשת חיל עטרת בעלה...

וכן הוא לענין חנוכה ופורים שהארתם מהבחינה של לע"ל... וכן הוא לענין חנוכה שהרי עיקר מצות הדלקה הוא בחוץ משמאל הפתח ששם הוא מקום המלכות להורות כי אור המוחין נמשך ובא עתה מבחינת המלכות וכן זמן ההדלקה הוא בלילה בעת שליטת המלכות וההדלקה אינה על ידי כהן כמו בהדלקת המנורה אלא על ידי ישראל שהוא בחי' המלכות, וגם אינו לובש בגדי שבת או יו"ט אלא באותם בגדים פשוטים של ימות החול שהוא בחינת מלכות לית לה מגרמא כלום, ועיקר המצוה בשמן שהוא מבחינת חכמה והוא מאיר למלכות במקומה והרי זה באותה בחינה של אבא יסד ברתא שהמלכות היא בראש הרים ומטעם זה אינה בטלה לע"ל כיון שזה מאותה בחינת הנהגה של המלכות..

וביסוד הדברים יש לבאר למה חלוקים חנוכה ופורים מכל המועדים שאין בהם איסור עשיית מלאכה. ונראה דהנה איסור עשיית מלאכה הוא רק במועדים ששורשם הוא מבחי' הז"א שהוא לעילא מבחינת עולם העשי' אבל חנוכה ופורים שהארתם מבחי' המלכות שהיא עולם העשי' ואעפ"כ היא לעילא מכל וכמ"ש בעל התניא כי האבן שנפלה רחוק מורה כי שרשה בראש הקומה לכן מאיר הארתה גם בימי המעשה. וחלוק משבת שהוא יומא דנשמתא ואין בו כלל מעשה השייך לעשי' אבל חנוכה ופורים שייכים לעולם העשי' אלא שהוא לעילא מכל דרגין.

וה' בחכמה יסד ארץ והיא ההנהגה של לע"ל משא"ב לידת משיח בן יוסף ההנהגה של עתה

ויסוד לכל זה מצינו בפרשת וישב בסדר לידת משיח בן דוד ומשיח בן יוסף. דהנה לידת שרשי משיח בן דוד מצינו קודם במעשי לוט ובנותיו... והרי מכאן כי משיח ב"ד ימשיך הנהגה זו של עטרת בעלה מלכות לעילא מז"א ולכן גם הורתו ולידתו בבחינה זו. ויותר מתבארים הדברים עפ"י"מ שכתבי במגיד מישרים לב"י פרי' וישב והרחיב ביאור דבריו בספר אור הגנוז שם, כי מה שיהודה לא הי' יכול להוליד פרץ וזרח שורש מלכות בית דוד מאשתו הראשונה כמו ער ואונן ושלה משום שיהודה היתה בו גם נשמת נוק' ותמר הי' בה גם נשמת דכר, ובזה מבאר דברי חז"ל כי תמר גי' שמש שהוא דכר ונקראת תמר משום שיש באילן זה דכר ונוק' כמ"ש חז"ל ויהודה הוא הוי' בחי' דכר שיש בו ד' שמורה על נוק' באופן שמתבאר שם כי לידת פרץ היה על ידי חלק הדבר שבתמר עם חלק הנוק' שביהודה והוא בחינה הפוכה כלשונו שם.

והרי מכל זה שעיקר הלידה של אור משיח היתה צריכה להיות על ידי הבחינה של מלכות עטרת בעלה ובעוד שיהודה שהוא דכר נתן חלק נוק' הרי תמר שהיתה נקבה נתנה חלק הדכורא והוא כמבואר משום ששורש משיח בן דוד הוא הנהגה של אשת חיל עטרת בעלה. ומבואר בזה מה שעיקר התעוררות היחוד של יהודה ותמר הי' על ידי תמר שהיא נוק' מה שבגמרא אמרו על כגון זה שיוצאת ואין לה כתובה אלא שכאן בא הכל מבחי' הדכר שבה והיינו הכח של אשת חיל עטרת בעלה שהוא נקרא דכר. אמנם בזרעו של יוסף אינו כן שגם אשת פוטיפר לשם שמים נתכונה אחר שראתה כי יצא מהם זרע אשר ממנו יצא משיח בן יוסף והיא היתה התובעת שיהי' מבחי' אשת חיל עטרת בעלה וכן רצתה לכופו לכך כמו שמצינו שהדכר יש לו בעלות על האשה, אבל יוסף מיאן בזה כיון שמשח בן יוסף הוא ממשיך ומשלים ההנהגה של ז"א המשפיע למלכות ולכן וינס ויצא החוצה שהבין שאין זה מצד הקדושה, ולכן כמו שנתעלה יוסף על ידי הנסיון שלא לעשות ועי"ז זכה להיות יוסף הצדיק ולצאת ממנו משיח

Yirm. 16:14. Therefore, behold, the days come, says the Lord, that it shall no more be said, As the Lord lives, who brought the people of Israel out of the land of Egypt; 15. But, As the Lord lives, who brought the people of Israel from the land of the north, and from all the lands where he had driven them; and I will bring them back to their land that I gave to their fathers.

לכו תנה-ימים באים נאם-יהנה ולא-יאמר עוד סי-יהנה אשר העלה את-בני ישראל מארץ מצרים: טו כי אם-סי-יהנה אשר העלה את-בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות אשר הדיחם שמה והשבתיים על-ארצתם אשר נתתי לאבותם: Yirm23:7. Therefore, behold, the days come, says the Lord, that they shall no more say, As the Lord lives, who brought up the people of Israel out of the land of Egypt; 8. But, As the Lord lives, who brought up and who led the seed of the house of Israel out of the north country, and from all countries where I had driven them; and they shall dwell in their own land.

ז לכו תנה-ימים באים נאם-יהנה ולא-יאמר עוד סי-יהנה אשר העלה את-בני ישראל מארץ מצרים: ח כי אם-סי-יהנה אשר העלה את-בני ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדיחם שם והשבתיים על-ארצתם:

* בחייל בליל שני: ובכך נאמרתם זבח פסח: אומץ גבורתך הפלאת בפסח. בראש כל מועדות נשאת פסח. גלית לאנרתי חצות ליל פסח.